

9. aprill 2026

Lahend nr 6656/24 – õigus era- ja perekonnaelu austamisele

Novák vs. Tšehhi Vabariik

Artikkel 8

Asjaolud

Kaebaja ja tema kahe tütre ema lõpetasid kooselu 2021. aasta aprillis ning leppisid kokku laste hooldusõiguse jagamises. Lahutusavalduses taotles kaebaja laste ema ainuhooldusõigust ja lõpetas alates 2022. aasta jaanuarist oma kokkuleppe täitmise (kuigi ta lubas kaebajal jätkuvalt lastega regulaarselt suhelda). Juunis 2022, kui menetlus oli pooleli, lükkas apellatsioonikohus kaebaja ajutise jagatud hooldusõiguse taotluse tagasi. Juulis 2022 määras esimese astme kohus jagatud hooldusõiguse.

Kaebaja laste ema esitas esimese astme lahendile kaebuse ning enne kui apellatsioonikohus hakkas seda läbi vaatama koli ta lastega Prahasse – 200 km kaugusele nende algsest elukohast – ja pani nad seal kooli ilma kaebaja teadmata ja nõusolekuta. Seejärel, augustis 2022, taotles ta kohtult laste ümberpaigutamise ja kooli vahetamise lubamist. Kaebaja taotles edutult ajutisi meetmeid hooldusõiguse ja laste algsele elukohta naasmise tagamiseks. Tema apellatsioonkaebused jäeti 2022. aasta detsembris rahuldamata. Apellatsioonikohus leidis, et laste olukorra kohandamiseks esialgse õiguskaitsevahendi abil ei ole kiireloomulist vajadust ning et nende elukoha ja koolihariduse küsimus tuleb lahendada sisulise menetluse käigus.

2023. aasta aprillis tühistas apellatsioonikohus esimese astme kohtuotsuse jagatud hooldusõiguse kohta, andes emale ainuhooldusõiguse ja kaebajale suhtlusõiguse igal teisel nädalavahetusel ja pühade ajal.

Kaebaja vaidlustused apellatsioonikohtu lahendi peale ei muutnud apellatsioonikohtu otsust.

Alates 2023. aasta märtsist keeldus ema lapsi kaebajale üle andmast. Teine esimese astme kohus – kellele territoriaalne pädevus oli üle antud – tegi 2023. aasta detsembris korralduse 2023. aasta aprilli kohtuotsuse täitmisele pöörata, määras emale mitu trahvi, jättis kaebaja ainuhooldusõiguse taotluse rahuldamata ning andis loa laste ümberpaigutamiseks ja kooli vahetamiseks ilma kaebaja nõusolekuta.

Hilisemate otsustega ajavahemikus mai 2024 kuni veebruar 2025 jätsid siseriiklikud kohtud muu hulgas rahuldamata kaebaja nõude suurendada kontakti lastega ning nii tema kui ka ema taotlused suhtlusõiguse muutmiseks, määrasid emale rahatrahvi laste üleandmata jätmise eest ning mõistsid ta süüdi kaebaja suhtlusõigust käsitleva otsuse täitmise takistamises, määrates talle tingimisi vangistuse ja korralduse pöörduda psühholoogilise nõustamise poole.

EIK-sse pöördudes leidis kaebaja, et ringkonnakohus rikkus tema õigust perekonnaelu austamisele. Ta tugines artiklile 8.

---

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd ja Eestiga seotud lahendid.

EIK seisukohad

Artikkel 8

EIK märkis, et kaebaja laste ema kolis lastega Prahasse ilma kaebaja nõusolekuta, rikkudes sellega seadust ja takistades kaebajal suhtlemist lastega. Ta ei küsinud enne kohtu luba, vaid taotles seda alles tagantjärele. EIK leidis, et sellises olukorras oleks riik pidanud aktiivselt kaitsma laste huve ja säilitama nende suhte isaga, vajadusel taastades varasema olukorra.

Kaebaja pöördus kohtusse, et olukorda parandada, kuid tema taotlused ajutiste meetmete kohta jäeti rahuldamata. Kohtud ei hinnanud piisavalt laste tegelikke huve ega arvestanud ebaseadusliku ümberasumise möjuga. Samuti ei analüüsitud ema käitumist ega kolimise põhjuseid. Otsuste tegemine lükati edasi, kuigi lastega seotud asjades on aeg väga oluline.

Aja jooksul kinnistus ema loodud olukord, mis vähendas kaebaja võimalust laste hooldusõiguse saamiseks. Ema jätkas kaebaja ja laste kontakti takistamist. Kuigi kohtud tunnistasid hiljem ema tegevuse õigusvastaseks, ei tegutsetud nad piisavalt kiiresti ega tõhusalt.

Lõplikult legaliseeris kohus laste kolimise ilma isa nõusolekuta, mis sisuliselt õigustas ema varasemat ebaseaduslikku käitumist. Hilisemad karistused emale tulid liiga hilja ega parandanud varasemat kahju.

Kokkuvõttes ei suutnud riigi kohtud tasakaalustada kõigi osapoolte huve ega kaitsta piisavalt kaebaja ja laste õigusi.

EIK tuvastas artikkel 8 rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et Tšehhi peab kaebajale maksma mittevaralise kahju hüvitiseks 12 000 eurot ning kulude katteks 5798 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

9. aprill 2026

Lahend nr 52836/22, 57898/22, 3913/23 ja 4994/23 kaebuste kohta – alandav kohtlemine

M.V. jt vs. Belgia

Artikkel 3

Asjaolud

Kaebajad, neli täiskasvanut, kes olid taotlenud rahvusvahelist kaitset, elasid mitu kuud ilma materiaalse toetuse ja majutuseta Belgias. See juhtus vaatamata töövaidluskomisjoni lõplikele otsustele, mis kohustasid Belgia riiki andma neile sellist abi vastavalt oma seadusjärgsetele kohustustele, ja vaatamata EIK reegli 39 alusel määratud ajutistele meetmetele.

EIK-sse pöördudes tuginesid kaebajad artiklile 3 ning leidsid, et tingimused, milles neid mitu kuud elama sunniti, olid ebainimlikud ja alandavad.

Samuti kaebasid nad artikli 6 (õigus õiglasele kohtupidamisele) alusel, et töövaidluskomisjoni otsuseid ei täidetud.

EIK seisukohad

Artikkel 3

EIK märkis, et neli rahvusvahelise kaitse taotlejat olid oma põhivajaduste rahuldamiseks sõltunud siseriikliku õigusega ette nähtud materiaalsest toetusest. Neil oli õigus sellisele abile tingimusel, et neile oli antud luba riigis viibida varjupaigataotlejatena.

Erinevalt *N.H. jt vs. Prantsusmaa* kohtuasja kaebajatest said käesoleva juhtumi kaebajad esitada oma rahvusvahelise kaitse taotluse kohe pärast Belgiasse saabumist. Siseriiklikku õigust rikkudes ei olnud neile aga majutust ega materiaalist tuge pakutud, kuna rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtuvõrgustik Belgias oli ülekoormatud.

Kaebajad olid elanud ja maganud tänaval äärmiselt ebakindlates tingimustes alates rahvusvahelise kaitse taotlemise ajast kuni neile määrati koht vastuvõtukeskuses, st 111 kuni 338 päeva.

Kuna Belgia ametivõimud olid rikkunud oma seadusjärgset kohustust pakkuda neile majutust, tuli neid pidada vastutavaks tingimuste eest, milles kaebajad olid elanud mitu kuud, sealhulgas talvel – tänaval, ilma sanitaarruumideta, ilma igasuguste vahenditeta oma oluliste vajaduste rahuldamiseks ja pidevas hirmus oma turvalisuse pärast. EIK leidis, et kaebajad olid seega langenud alandava kohtlemise ohvriks, mis oli kaasa toonud nende väärkuse austamise puudumise.

EIK tuvastas artikkel 3 rikkumise kõigi kaebajate osas.

Artikkel 6-1

EIK märkis, et selleks, et hinnata töövaidluskomisjoni otsuste täitmise viivitust kaebajate osas seoses konventsiooni artikli 6 nõuetega, peab arvestama pädevate asutuste käitumist, täitemenetluse keerukust ja kaebajate endi käitumist.

Esiteks, mis puudutab Belgia ametiasutuste käitumist, siis kaebajate kasuks tehtud lõplike otsuste täitmine ei olnud spontaanne ja toimus alles EIK määratud ajutise meetme tulemusena, mida kohaldati pärast teatavat viivitust. Eelkõige täideti töövaidluskomisjoni asjakohased otsused osaliselt kaebajatele majutuse pakkumise kaudu 67–262 päeva pärast nende otsuste jõustumist.

Teiseks, mis puudutab täitemenetluse keerukust, siis Belgia riik pidi rahvusvahelise kaitse taotlejate sissevooluga toimetulekuks silmitsi seisma oluliste väljakutsetega. EIK märkis, et ei saa kritiseerida Belgia ametiasutuste otsust suunata võrgustiku vastuvõtuvõime kõige haavatavamatele isikutele. Belgia ametivõimud olid teinud märkimisväärseid pingutusi, et panustada ühingu rahastamisse, luua lisamajutuskohti, värvata töötajaid ja lühendada varjupaigataotlejate menetlemise aega. Need tegurid ei saanud aga vähendada käesoleval juhul kaebajate konventsiooni artikli 6 lõike 1 alusel kuuluvat kaitset.

Kolmandaks, mis puudutab kaebajate endi käitumist, siis ei leidnud EIK nende poolt hoolsuse puudumist, mis oleks kaasa aidanud asjaomaste otsuste täitmise viivitamisele.

Eelnevat arvesse võttes, kuigi EIK oli teadlik Belgia riigi keerulisest olukorrast, leidis EIK, et aega, mis Belgia ametivõimudel kulus kaebajate puudutavate ja inimväärkuse kaitsmisele suunatud kohtuotsuste täitmisele, ei saa pidada mõistlikuks. Pealegi ei olnud neid otsuseid täielikult täidetud, kuna riigile määratud sundtrahve ei olnud tänaseni tasutud.

Lisaks oli valitsus kohtu ees tunnistanud, et kaebajate suhtes on rikutud artikli 6 lõiget 1, ning oli võtnud endale kohustuse teha kõik endast olenev, et *Camara vs. Belgia* otsuses tuvastatud süsteemne probleem võimalikult kiiresti lõpetada.

EIK tuvastas artikkel 6-1 rikkumise kõigi kaebajate osas.

Artikkel 34

EIK kehtestas iga kaebaja puhul ajutised meetmed, mis näitasid Belgia riigile, et ta peaks jõustama töövaidluskomisjoni otsuse ning pakkuma neile majutust ja materiaalselt tuge nende põhivajaduste rahuldamiseks.

Ajutised meetmed rakendati kaebajatele majutuse pakkumise teel 21–261 päeva pärast seda, kui kohus need meetmed määras.

EIK sai aru, et varjupaigataotlejate vastuvõtuvõrgustiku üleküllastumisest tuleneva kriisi ulatuse tõttu ei olnud Belgia ametivõimud võimalised ajutisi meetmeid kohe pärast kohtu poolt määramist järgima. EIK võis nõustuda, et sellise positiivse kasuga meetme kohaldamine võib vajada aega, tingimusel et kõik sammud on võetud suurima hoolega, et täita meetmeid võimalikult kiiresti.

Sellel põhjal, olenemata kriisi ulatusest, ei pidanud kohus käesoleval juhul ajutiste meetmete määramise ja ametivõimude poolt nende kohaldamise vahelist aega mõistlikuks. Kaebajate käitumine ei olnud seda kohaldamist mingil moel takistanud ega edasi lükanud. Teisest küljest ei olnud ametivõimud pärast ajutiste meetmete kehtestamist hagejate suhtes viivitamatult samme astunud. Need meetmed kinnitasid siseriiklike kohtute poolt varem tehtud lõplikku otsust.

Seega, kuna valitsus ei olnud tõendanud, et ametivõimud olid astunud kõiki mõistlikke samme ajutiste meetmete võimalikult kiireks täitmiseks, jõudis EIK järeldusele, et Belgia ametivõimud ei olnud täitnud konventsiooni artikli 34 kohaseid kohustusi kaebajate suhtes.

Artikkel 41

EIK jättis kaebajate varalise kahju nõuded rahuldamata. EIK leidis, et Belgia peab mittevaralise kahju hüvitamiseks maksma esimesele kaebajale 5070 eurot, teisele kaebajale 8450 eurot, kolmandale kaebajale 12 350 eurot ja neljandale kaebajale 6000 eurot.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)